

ZAWARTOŚĆ MIKROELEMENTÓW W JEDNOROCZNEJ SOŚNIE ZWYCZAJNEJ

Witold Mucha, Antoni Sienkiewicz, Mirosława Szymańska

Instytut Przyrodniczych Podstaw Leśnictwa AR, Poznań

Koncentracja składników odżywczych w różnych organach drzew leśnych stanowi istotny wskaźnik zależności między jej wielkością a wzrostem określonych gatunków. Zawartość poszczególnych elementów odżywczych i ich proporcje w analizie liści [3, 7] dają względnie dobrą informację kontrolną, zarówno w zakresie żywienia, jak i nawożenia roślin. Względność ta polega m. in. na braku rozeznania potrzeb i obrotu biologicznego rozmaitych gatunków drzew oraz ich ras w zróżnicowanych warunkach środowiska.

Przeprowadzone badania stanowią podstawowe tło do prac wieloletnich, związanych z kontrolowaniem zawartości mikroelementów i ich roli w organach sosny w różnych stadiach rozwojowych. Pobrane do analizy jednoroczne siewki są materiałem próbnym z sadzonek przeznaczonych do zalesienia powierzchni doświadczalnych. Rośliny wybrano losowo w ilości 800 sztuk z całej partii przygotowanej do odnowienia. Oznaczenia ilościowe mikroskładników przeprowadzono przyjętymi metodami [1, 2, 5, 6]; oddzielnie dla korzeni, pędów i szpilek. Poza tym podzielono sosnę na osobniki z dobrze wykształconymi pączkami szczytowymi i bez wyraźnie wykształconych pączków.

Otrzymane wyniki wykazały, że zdolność roślin do pobierania poszczególnych mikroelementów jest bardzo zróżnicowana. Utrzymuje się jednak ogólna prawidłowość wielkości potrzebnych pierwiastków, którą można ująć w następujący szereg: $Mn > Zn > B > Cu > Mo$. Prawidłowość ta widoczna jest w obu grupach — zarówno u sosny z dobrze wykształconymi pączkami, jak i bez wyraźnie wykształconych pączków (tab. 1-4).

W ogólnym pobraniu mikroelementów przez sosnę zaznacza się także wpływ środowiska. Widać to z porównania tabeli 1 i 2 (jedna szkółka) oraz 3 i 4 (druga szkółka), zwłaszcza w odniesieniu do manganu, cynku,

miedzi i boru. Podkreślone, ogólne zróżnicowanie pierwiastków odzwierciedla się wyraźnie w ich akumulacji w poszczególnych organach.

Bor. Zawartość boru kształtuje się nierównomiernie, wykazując w jednym przypadku układ: igły > pędy > korzenie, a w drugim: pędy > igły > korzenie. Brak również jakiegokolwiek zależności w ilościowym występowaniu boru (podobnie jak i w większości oznaczanych pierwiastków) w sośnie z dobrze rozwiniętymi pączkami i bez wyraźnie wykształconych pączków. Natomiast we wszystkich oznaczeniach najmniejszą ilość tego składnika stwierdzono w korzeniach.

Tabela 1

Całkowita zawartość mikroelementów w sadzonkach sosny pospolitej (w ppm) z dobrze wykształconymi pączkami

Składnik	Igły	Pędy	Korzenie
Bor	30,58	23,08	16,74
Cynk	121,85	132,85	62,86
Mangan	567,12	326,50	107,04
Miedź	14,23	16,66	9,79
Molibden	0,60	0,45	0,75

Tabela 2

Całkowita zawartość mikroelementów w sadzonkach sosny pospolitej (w ppm) bez wyraźnie wykształconych pączków

Składnik	Igły	Pędy	Korzenie
Bor	35,95	27,78	13,80
Cynk	106,12	96,79	83,45
Mangan	389,83	263,27	122,26
Miedź	6,50	8,96	5,38
Molibden	0,54	0,45	0,45

Tabela 3

Całkowita zawartość mikroelementów w sadzonkach sosny pospolitej (w ppm) z dobrze wykształconymi pączkami

Składnik	Igły	Pędy	Korzenie
Bor	31,70	37,47	26,35
Cynk	108,17	109,83	76,69
Mangan	443,31	274,57	91,94
Miedź	15,52	21,61	8,97
Molibden	0,60	0,45	0,74

Tabela 4

Całkowita zawartość mikroelementów w sadzonkach sosny pospolitej (w ppm) bez wyraźnie wykształconych pączków

Składnik	Igły	Pędy	Korzenie
Bor	19,78	21,97	16,15
Cynk	131,85	121,64	108,74
Mangan	505,43	292,96	98,04
Miedź	6,15	7,99	4,46
Molibden	0,44	0,44	0,73

C y n k. W występowaniu cynku można stwierdzić podobną nieprawidłowość, jak u boru. W większości przypadków jego nagromadzenie przyjmuje układ: szpilki > pędy > korzenie. Tylko w jednym przypadku (tab. 1) większą zawartość cynku wykazują pędy niż szpilki. Na podkreślenie zasługuje rozmieszczenie cynku w poszczególnych częściach roślin, które wskazuje na jego względną ruchliwość w roślinie z najmniejszą kumulacją w korzeniach.

Tabela 5

Zawartość boru, cynku, manganu, miedzi i molibdenu w sosnie pospolitej (w ppm)

Element pomiaru	Bor	Cynk	Mangan	Miedź	Molibden
Szpilki	19,7-35,9	101,9-194,9	236,9-618,7	6,0-15,5	0,24-0,60
Pędy	20,4-37,4	90,2-152,8	125,2-427,7	7,9-21,6	0,11-0,46
Korzenie	13,7-27,2	62,8-133,2	73,2-251,0	4,4-10,5	0,33-0,75

M a n g a n. Pierwiastek ten jest pod względem ilościowym w wyrażonej przewadze. W jego akumulacji widoczne są przy tym stałe zależności: szpilki > pędy > korzenie. Nie zaznacza się jednak proste powiązanie między wielkością manganu a wykształceniem pączka szczytowego.

M i e d ź. W odróżnieniu od innych oznaczonych mikroskładników miedź w sosnie układa się następująco: pędy > szpilki > korzenie. Wyraźnie widać również znacznie zmniejszone występowanie miedzi w tej partii sadzonek sosnowych, która nie posiada właściwie wykształconych pączków. Można by zatem przypuszczać, że pierwiastek ten swoim lub proporcjonalnie korelatywnym oddziaływaniem określa w znacznej mierze wykształcenie pączków szczytowych.

M o l i b d e n. Podobnie jak miedź, molibden układa się swoiście w różnych organach sosny: korzenie > szpilki > pędy. Jest także pierwiastkiem pobieranym przez sosnę w najmniejszych ilościach.

Przytoczone wyniki nie obrazują w pełni nagromadzenia i rozmieszczenia oznaczonych mikroskładników w jednoletniej sośnie. Na podstawie szeregu innych oznaczeń można stwierdzić, że wartości te wahają się w szerokich granicach (tab. 5), zachowują jednak na ogół przytoczone zależności w poszczególnych organach. Poza tym należy podkreślić, że jakkolwiek są to ilości niewielkie, stały ubytek mikroskładników ze szkółek wraz z sadzonkami wymaga ciągłego uzupełnienia we właściwych proporcjach [4]. Pozwoli to na otrzymanie dorodnego materiału sadzeniowego z większym przystosowaniem do nowych warunków rozwoju.

LITERATURA

1. Benne E. J., Jerrim D. M.: Report on Molybdenum in Plants. Jour of Off. Agric. Chemists, v. 39, No 2, 156, s. 412-419.
2. Judel G. K., Heilenz S.: Mineralstoffanalyse von biologischen Material mit Hilfe der Atom-Absorptions Spektralphotometrie. Z.f.P.-Bodenkunde B. 124, H. 1, 1969, s. 43-51.
3. Lundegardt H.: Die Blattanalyse. Jena 1945 (Fischer-Verlag).
4. Mucha W.: Nawożenie jako czynnik wzmożenia produktywności lasu. Post. Techn. w Leśn. t. XIV, Warszawa 1968.
5. Oelschläger H.: Fehlermöglichkeiten bei der Bestimmung des Pflanzenaufnehmbaren Bores in Boden. Landw. Forsch. t. 1, z. 1, 1958.
6. Praca zbiorowa: Przepisy robocze. Oznaczenia mikroskładników w materiale roślinnym. Ośrodek Metodyczno-Naukowy. IUNG, Wrocław 1968.
7. Tamm C. D.: Nutrient uptake and growth after forest fertilization in Sweden. Transact. 7. Congr. Soil. Sc. Madison III. 347, 1960.